

Niemieckie budowle i umocnienia wojskowe na terenie Chełmka

W okresie okupacji Chełmek został włączony do „dystryktu katowickiego”. Z uwagi na sąsiedztwo Oświęcimia, Górnego Śląska oraz fabrykę obuwia, Niemcy nadali mu znaczenie militarne. Tereny za przejazdem kolejowym, w stronę osiedla, Nowopola i Paprotnika były dostępne jedynie za specjalnymi przepustkami. Wykarczowany las rosnący w miejscu dzisiejszego osiedla domów jednorodzinnych i stadionu sportowego był miejscem stacjonowania baterii przeciwlotniczej. Stanowiska ogniowe wraz z systemem umocnień i zapleczem technicznym, koszarami, sięgały od obecnej przepompowni wody po skraj lasu na Paprotniku. Trzon uzbrojenia stanowiło osiemnaście dział 88 mm wersji 41. przeznaczonych do walk powietrznych.

„Fliegerabwehrkanone” w skrócie nazywane „Flak” należały do bardzo skomplikowanych urządzeń militarnych. Mogły skutecznie walczyć również z pojazdami pancernymi. Według relacji Konrada Piliniera zawartych w książce „Erzählt es euren Enkeln”, zainstalowane w Chełmku działa „Acht - Acht” wyprodukowano z zakładach Skody w Pilźnie. Załogę Flaku stanowiło ośmiu kanonierów i pomocników artyleryjskich. Załogi dział wraz z dowództwem i zapleczem technicznym tworzyły baterię. Ta wchodziła w skład kilkunastu baterii stacjonujących wokół Oświęcimia.

Jedno z zainstalowanych w Chełmku dział 88 mm w wersji 41. wraz z obsługą.

Nasilające się od 1944 roku naloty alianckie, mimo lawinowego ognia nie poniosły nad Chełmkim poważnych strat. Armaty wspierane były przez „radiowe urządzenie pomiarowe „Wurzburg”. Sądzę, że, pierwowzór radaru umieszczony był w wykopie otoczonym ziemnym wałem. Pozostałości szanica znajdują się na łące obok przepompowni wody. Urządzenie rejestrowało cel, wysyłając i odbierając odbite od niego fale elektromagnetyczne. Dane przetwarzane były na współrzędne artyleryjskie. Alianci skutecznie zakłócali pracę „Wurzburga”. zrzucając z samolotów paski cienkiej aluminiowej folii.

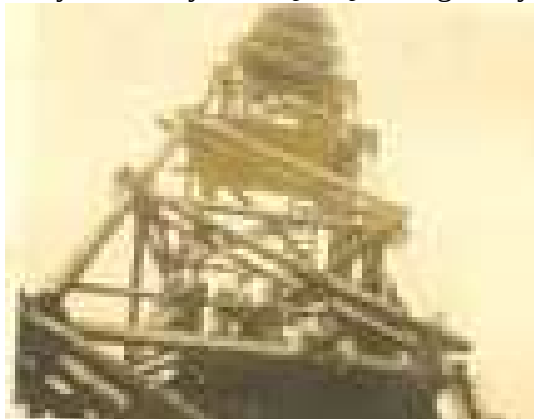

Nad Chełmkim pojawiały się brytyjskie samoloty super fortece - Halifax

Militarną infrastrukturę Chełmka tworzyły liczne budowle i obiekty. Teren fabryki oraz batowskiego osiedla gęsto pokrywały charakterystyczne żelbetowe kopce bunkrów wartowniczych. Ostatni z nich został usunięty z pobocza dzisiejszej ul. Klonowej w latach siedemdziesiątych. Potężny schron i magazyn harmonijnie wrosł w krajobraz miasteczka.

Malowniczy pagórek przy ul. Krakowskiej obok przejazdu kolejowego, kryje w sobie solidną budowlę. Zaopatrzone w system wentylacyjny podziemne pomieszczenia dawały schronienie niemieckiej kadrze pobliskich zakładów. Kolejny, zachowany do dziś znacznie

skromniejszy obiekt, usytuowany jest po drugiej stronie ulicy, na działce przylegającej do sklepu pod „Jedynką”. Zachowały się dwie budowle na Paprotniku. Niestety obecnie nie posiadamy wiarygodnych informacji o ich przeznaczeniu. W miejscu dzisiejszej „Ciżemki” jeszcze trzydzieści lat temu z ziemi wyrastała solidna bryła schronu bojowego. Posiadał boczne kanały ewakuacyjne oraz obszerny, skierowany na południe luk strzelniczo - obserwacyjny. Jego konstrukcja i usytuowanie mogły służyć jako lokum „baterii dowodzenia”. Według relacji świadków, podobny obiekt znajdował się na Nowopolu, w miejscu gdzie ścieżka spacerowa łączy się z ulicą Broniewskiego. Idąc zboczem oddalonej o kilka kilometrów od centrum, „Leśnej Góry” możemy natknąć się na fragmenty betonowych filarów.

To pozostałości po solidnej podstawie drewnianej wieży obserwacyjnej. Rozległy widok dawał możliwość ciągłej obserwacji okolicy. Należy pamiętać, że na okupacyjną rzeczywistość składało się istnienie podboju „Aussekkommando Chelmek” oraz koszar niemieckiej służby pracy „Raichsarbeitsdienst”.

Jak wspomina Konrad Pilininger, mimo zdobyczy wojennej techniki, okupanci nie czuli się w Chełmku bezpieczni.

Oprac. Waldemar Rudyk

Wieża obserwacyjna na „Leśnej Górze”

Źródło:

- Konrada Pilininger, „Erzählt es euren Enkeln”
- www.wikipedia.org
- relacje mieszkańców

Wybór zdjęć ze zbiorów MOKSiR w Chełmku

Grupa „pomocników artyleryjskich” stacjonujących na terenie Chełmka

Pomocnicy w trakcie służby w Chełmku.

Zdjęcie wykonano przed budynkiem obecnego Urzędu Miejskiego.

Obsługa generatora prądotwórczego. Zdjęcie wykonane w okolicach obecnego stadionu sportowego w Chełmku.

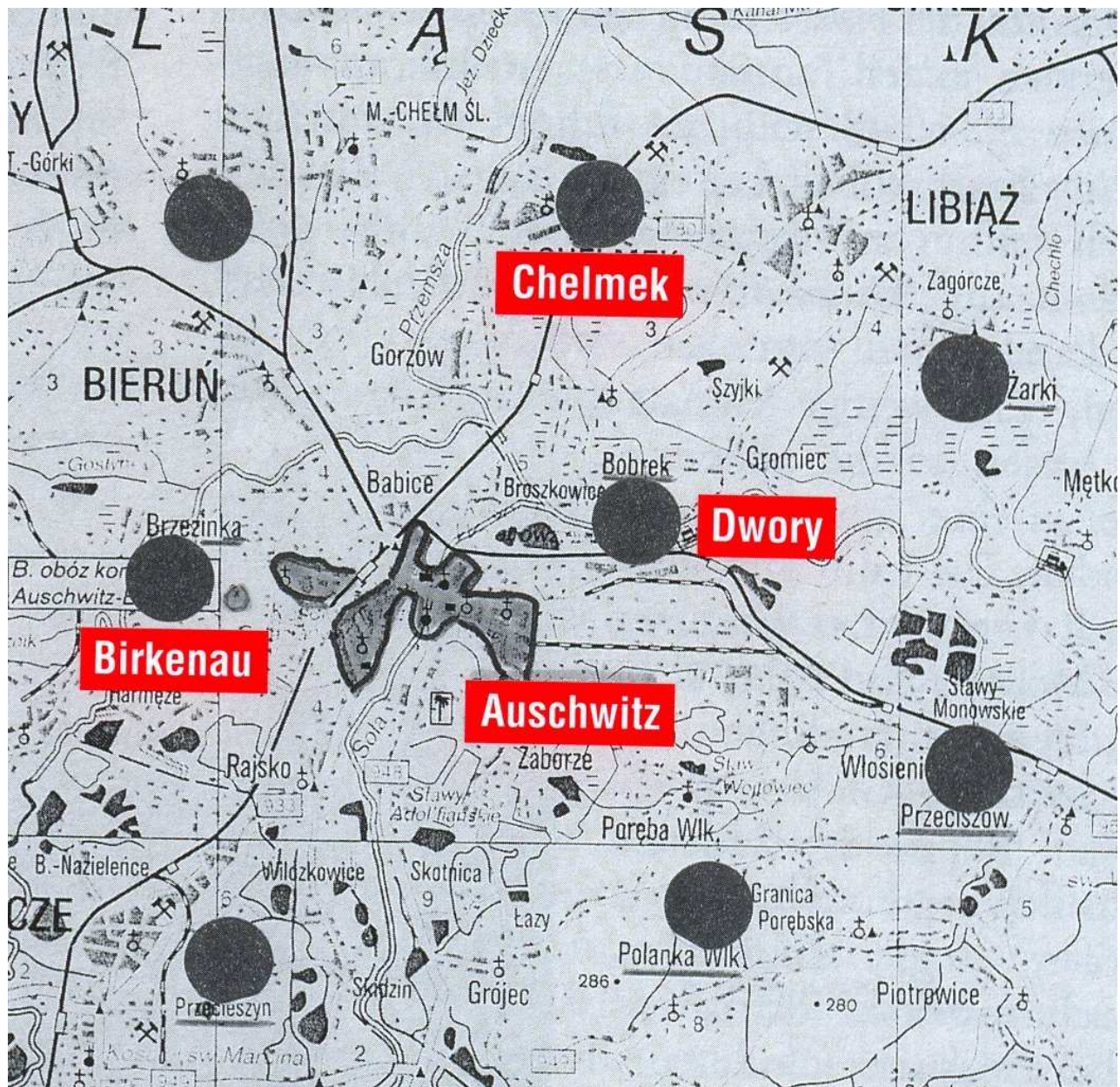
Transport działa na lawecie.

Stacjonujący w Chełmku żołnierze niemieccy tuż przed wkroczeniem Armii Czerwonej. Zdjęcie wykonano na stacji kolejowej w Bieruniu Nowym.

Okupacyjny krajobraz Chełmka.

Mapa ukazująca rozmieszczenie pierścienia obrony przeciwlotniczej wokół Oświęcimia.